

VAK'A TAKDİMİ

A. Ü. Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği

İNTRA UTERİN KONTRASEPTİF ARAÇLAR

(9 Senelik bir SPIRAL vak'ası Münasebetiyle)

Dr. Şerif Çanga

Dr. İnci Büke Ünal

Kontraseptiflerin istenilen amaca hizmetleri yanında, bazı yan tesirleri de bulunmaktadır. İntra uterin kontraseptif araçların (İ. U. K. A.) kadın genital sisteminde meydana getirdiği histolojik değişiklikler ve bu değişikliklerin klinik semptomları, aracın uterus içinde kalış süresine göre değişmektedir. Araç endometriumda ne kadar uzun süre kalırsa, o derece geniş tahriplere sebep olmaktadır. (8) (14)

Gerek hekimler ve gerekse hastaları tarafından, aracın uterus- ta iki seneden fazla kontrolsuz kalması endişe ile karşılanmaktadır. Hal böyle iken, kliniğimizde tesbit ettiğimiz bu vak'amızda, spiral'in 9 sene müddetle kontrolsuz kalışı ve çıkarılışını takiben endometri- umda görülen histopatolojik bulguları inceledik ve neşretmeyi uy- gun bulduk.

VAK'A : U. D Evli ve 30 yaşında. Menarş yaşı 15 olan hasta, 30 — 3 — 6+ şeklinde düzenli menstrüel siklus tarif ediyor. 16 yaşında evlenmiş. 4 doğumu var, düşük yok. Son doğumunu 9 sene evvel ikiz doğurarak yapan hasta kısa zaman sonra spiral koydurmuş. Son adetini 2.3.1973 günü gören hasta, son iki senedir ayda iki defa ve az adet görmeye başlamış. Aracın ipinin de eline gelmemesi şikâyeti ile polikliniğimize müracaat etmiş, tetkik ve tedavi için yatı- rılmıştır.

Jinekolojik muayenede :

Karın yağlı, gevşek, uterus, anteversiyon halinde, normal kıvam cesamette, sağ adnex sahası serbest, sol adnex palpabl bulundu.

* A.Ü. Tıp Fakültesi Kadın Hast. Doğum Kl. Kürsü Profesörü

** A. Ü. Tıp Fakültesi Kadın Hast. Doğum Kl. Asistanı

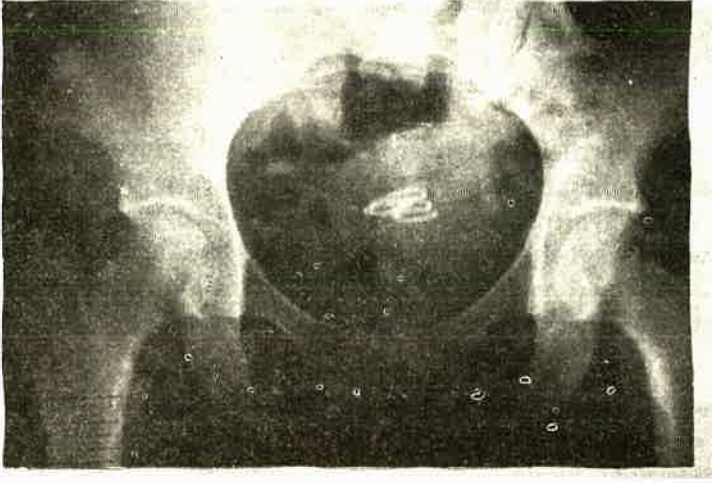
A. Ü. T. F. M. Vol : XXVI, III, 737 - 747, 1973

Spekulüm muayenesinde :

Cervix, normal görünümde, spiral'e alt ip mevcut değildi.

Tetkikler ve tedavi :

Hastaya direkt batin grafisi çekildi. Uterus kavitesinde spiral tesbit edildi. (RESİM I)

(RESİM: 1) — (Vak'a No: 973/10447 Prot.)
Uterus içine gömülen aracı göstermektedir.

Laboratuvar tetkikleri : Kan ve idrar tetkik sonuçları normal bulundu.

Tedavi : Spiralın çıkarılması + Probe curèttage

Mutad vulva-vagen iodajını takiben, collum tek dişli ile öne alındı 10 No'lu hegar bujisine kadar collum dilate edildi. Histerometre 7 santimetre idi. Wlnther pensi ile tutularak, spiral çıkarıldı. (RESİM II)

Bilahare 3 No'lu Buum küreti ile uterus kavitesi tamamen kürete edildi. Çıkan endometrium materyelinin histo-patolojik tetkikinde :

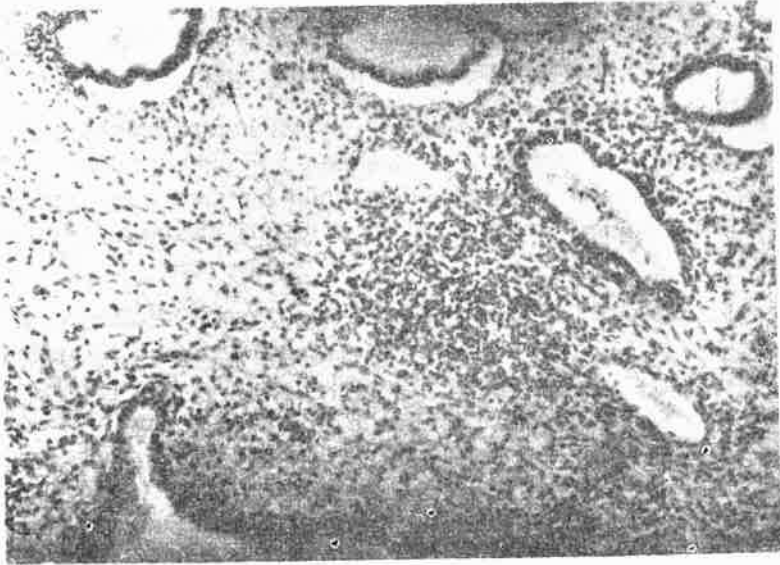
Makroskopi : 1/2 cc kanlı kırtaj materyeli.

Mikroskopi : Kan ve fibrin kitleleri arasında görülen endometrium parçalarında, stromanın gevşek, ödemli ve plazmo-lenfo-histiositer yuvarlak hücre infiltrasyonu gösterdiği, guddelerin muntazam, yuvarlak proliferen bir epitelle döşeli olduğu, proliferasyon fazına uyduğu görülmüştür.

Histo-patolojik teşhis : ENDOMETRİT (PA. 1468/29 - 3 - 1973) (RESİM III)

(RESİM: 2) — (Vak'a No: 973/10447 Prot.)
Uterus içerisinden çıkarılan aracı göstermektedir.

(RESİM: 3) — (Vak'a No: 973/10447 Prot.)
Stromada ödem ve plazma-lenfo-histiositer
yuvarlak hücre infiltrasyonu görülmektedir.

YORUM

Gebeliği önlemenin yaklaşık olarak 4000 senelik bir tarihi vardır. Eski Mısırlılar contraception amacı ile vaginal tamponlar kullanmışlar ve Papyrus'larda bundan bahsetmişlerdir. Efesli jinekolog Soramus ise, Musevilerin, Yunan ve Romalıların kullandıkları metodları yayınlamıştır. Eski Testamentde'de (Coitus interruptus) ile gebeliğin önlenmesi konusunda bilgi verilmiştir. Tıp bilgisi İslâmlıkta en yüksek mertebesine eriştiği dönemde, Avicenna 20 adet anticonceptionel değişik reçete yayınlamıştır. 1564 de İtalyan anatomist Gabriell Fallopus gebeliği önlemek için, Kondom'u (Prezervatif) tavsiye etmiştir. 1677 den beri sperma fizyolojisindeki gelişmeleri, kadına herhangi bir zarar vermeyerek, ancak sperm üzerine toksik tesir yapan bir çok madde üzerine tecrübeler yapılmıştır. 19. yüzyılda ise Diaphram geniş kullanma sahası bulmuştur. 1921 yılında Robert Lee Dickinson, sonra da Grafenberg ipek iplikli gümüş telden yapılmış halkaları intrauterin olarak denemişlerdir. 1959 da İsrailli Openheimer grafenberg halkasının modifiye şeklini, 1500 hastaya tatbik etmiş, ciddi komplikasyon görülmediğinden bahsetmiştir.

Aynı senede, İshihama, 20.000 Japon kadında Otta halkası ile çalışma yapmıştır. Wallach ve Rashbaum, lahusalıkta da kullanılacak, polietilenden eğilebilen dört kollu bir aleti geliştirmişler, bu aletin diğer looplara nazaran daha az dışarı atıldığını bildirmişlerdir. (20)

Günümüzde ise bu konu Aile Plânlaması adı altında bir diskusyon mevzuu olarak, devam edip gitmektedir. Periodik siklusun fertil ve fertil olmıyan günlerinin keşfinden sonra (Knaus-Ogino), ve ovulasyonun hormonal olarak engellenmesi (Pincus), yeni bir takım imkânlar sağlamış gibi görünmektedir. Knaus-Ogino'nun fizyolojik fertilitate günlerini teyidleri bilindikten sonra, hekimler, moraltheologlar, Psikologlar, diğerantikonceptionel methodlar hakkında lehte ve aleyhte tartışmalara girişmişlerdir. Bilhassa, hukuk ve kilise, bu maddelerin fekonde ovum üzerine abortif bir etki yapıp yapmadıkları konusu üzerinde, geniş tartışmalara girişmişlerdir. Bu bakımdan kullanılmakta olan antikonceptionel tabletlerin yalnız impregnesyonu önlemesi şartını ileri sürmektedirler. Onun için, unutulmuş bulunan Gracfenberg-Ring tavsiyesi, intrauterin peser, spiral çok kolay olma-

sı bakımından, Anglo-Amerikan memleketlerinde geniş tatbik sahası bulmuştur. Bunlar intrauterin olarak tatbik edilir, çocuk arzu edildiği veya zararlı etkileri tesbit edildiği zaman çıkarılırlar.

Esasen, organizmaya ne zaman dışarıdan bir yabancı cisim sokulacak olursa, derhal biolojik müdafaa mekanizmaları ile karşılaşılır. Organizma onu bertaraf etmek temayülü gösterir. Reaksiyonun şiddeti ise, yabancı cisim ilkel maddesi ve şahsın hassasiyet derecesi ile yakından ilgilidir. Halen kullanılmakta olan İUKA ların esasını da polietilen teşkil etmektedir. Bunun da organizmada her şahısta değişik şiddette reaksiyon uyaraacağı gerçektir.

İUKA kullananlarda genital değişiklik, Tubo-Uterin anatomik üniteye aittir. Bu şahıslarda : Üriner pregnandiol normaldir. Overlerde laktik dehidrogenaz, süksinik dehidrogenaz, glucose-6-Fosfat seviyeleri histokimyasal çalışmalarda normal bulunmuştur. (12)

İUKA'LARIN ETKİ MEKANİZMALARI

İUKA'ların ovulasyona mani olması bahis konusu değildir. Kalı ki mekanik bir engel olması da düşünülemez. Sperm transportunda bir değişiklik olmaz. Yapılan araştırmalarda uterus kavitesi ve tubalarda canlı sperme rastlanmıştır. (19) (11)

Mastroianni, İUKA'ların, ovulasyon ile implantasyon arasındaki süre içinde etki göstererek, ovumun uterusu çabuk gelmesine sebep olduğunu ispat etmiştir. (9) İUKA kullananlarda, dış gebelik organının düşük olması da ovumun transportunun hızlı olduğunu teyid eden diğer bir bulgudur.

İUKA tatbik edilenlerde, uterus motilitesinin arttığı tesbit edilmiştir. Zamanla, myometrial aktivitede azalma olmaktadır. Uterus kavitesine yerleştirilen mikrobalonların uçlarına takılan kaydedici ile elde edilen traseler, doğum öncesi myometrial aktiviteye benzetilmektedir. (2). O halde, endometriumdaki histolojik ve histosimik değişikliklerle, zigot yatağı bozulmakta ve gebelik önlenmektedir.

İUKA'lar fekonde ovum'un uterusu yuvalanmasını engellediği için Antikonceptionel değil, Abortif bir etki yapmaktadır. Bu da değişik teorilere yol açmaktadır. Wynn'in histolojik araştırmaları,

intrauterin spiralın ovumun nidasyonunda, müsait olmıyan bir mil-yö yaratmak suretiyle etki yaptığını göstermiştir.

Webster Thind New International Dictionary'de Abortirum, Abortusu yapan olarak vasıflandırılır ki spiral bu bakımdan anticonceptionel değil, Abortif bir araçtır.

Spiralin lehinde olanlar ise, fekonde ovumun, anne organizmasına yerleşmediği müddetçe abortusu kabul etmezler. Bu mülahazaya göre, Kontra nidasyon meydana getirildiğinde, buna kontraception dememiz gerekirdi ki, bu da hata olurdu.

İUKA'LARIN ENDOMETRİUMA ETKİLERİ

Histolojik değişiklikler :

İUKA'lar endometriumda daima yabancı cisim reaksiyonuna sebep olmaktadır. Bu reaksiyon steril bir doku reaksiyonudur. Araç endometriumda ne kadar uzun süre kalırsa, o derecede geniş tahripler yapar. (8) (14)

Makroskopik değişiklikler :

Bu görünüm, ancak çeşitli sebeplerle yapılmış hsterectomi' numunelerinin, incelenmesi ile elde edilmiştir. Rozin, İsrailde tetkik ettiği 3 hysterectomie numunesinde, aracın kıvrıntıları ile direct temas eden endometrium kısımlarında, düzleşme görmüş, nekroz ve ülserasyonu makroskopik olarak tesbit edememiştir. (14) Diğer endometrium kısımlarının ise kalınlaştığı, tazyik atrofisine uğradığı, aletin izinin olduğu görülmüştür.

Mikroskopik değişiklikler :

Aracın endometriumla temas yüzeylerinde, mikroskopik ülserasyonlar görülür. Polymorph lökosit ve lenphocytlerde artma, fibrin birikmesi vardır. (12) (15). Kronik endometritli hastalarda, plazma hücreleri de inzimam eder. Bazı vak'alarda lenfosit ve subepithelial lökositik akümülyasyonun myometrium içlerine kadar girdiği tesbit edilmiştir. (21) (1) (12).

Myometriumda lenfosit görülmesi, lenfatiklerin atake olduğunu, hatta parametrit teşekkül ettiğini gösterir. Neticede ENDOMETRİT

insidansının post insersiyon tetkiklerinde, % 19,6 olduğu tesbit edilmiştir. (10)

Rozin bu oranı % 17, Bayçu % 25 bulmuşlardır.

Histoşimik değişiklikler :

Stone tarafından, İUKA bulunan kadınların endometrium glandlarının lümenlerinde, nötrofil ve fibrin bulunmasının gösterilmesinden sonra, araç taşıyan kadınlarda, endometrium akıntısının değişmiş olacağı düşünülerek, çalışmalar yapılmıştır. (18) Bilhassa proliferasyon fazında, kalın mukoid akıntı bulunmuştur.

İUKA kullananlarda, NPH ve protein azotu akümüasyonu, osmotik tansiyonu ve mayi yapısını bozmaktadır. İUKA taşıyanların enzim aktivitesinde artış görülmemiştir. (2)

İUKA'LARIN ÇEŞİTLİ YAN TESİRLERİ

1 — Kramp tarzında kasık ve kanama :

% 30 oranında görülür. Ekseri ilk birkaç siklustan sonra düzelir. Kanamalar daha ziyade menoraji tarzındadır. (1) Kanama fazla olursa araç çıkarılmalıdır. (11) Ağrıları, myometriumun kasılmasına bağlamışlardır. (2).

2 — SALPENGİTİS : % 2 oranında görülür. Bir sene zarfında meydana gelir. Bu vak'alardan çoğu eski enfesyonun tekrarıdır.

3 — PELVİK İNFLAMATUAR : % 2 oranında görülür. Bu oranı ROWLAND % 1,7-3,6 olarak bulmuştur. (13) Şayet enfekte vak'lara araç tatbik edilmişse, iltihap alevlenmektedir.

4 — GEBELİK : Spiral + Gebelik % 3-5 oranında görülür. Aracın daima fötüs zarları dışında kaldığı görülmüştür. Bu hallerde araç çıkarılmalıdır. Spiral + Gebelik vak'alarının yaklaşık olarak % 35 i abortus ile sonuçlanır.

5 — DIŞ GEBELİK : Spiral kullananlarda dış gebelik görölme oranının düşük olduğu belirtilmiştir. Kliniğimizde böyle vak'alar yayınlanmıştır. (4) Ayrıca over gebeliklerine de rastlanılmaktadır.

6 — ARACIN ATILMASI, UTERUS İÇİNE GÖMÜLMESİ : İlk 5 sene içerisinde % 20 vak'ada medikal, % 10 vak'ada şahsın isteği ile alet çıkarılır. İlk bir sene içinde, aracın düşme oranı, puerperal kadınlarda % 30, puerperal olmayan kadınlarda % 10 olarak tesbit edilmiştir. MOYER (10) dokuz senedenberi İUKA taşıyan bir vak'ada, aracın endometriuma gömüldüğünü, histolojik olarak aracı örten uzantıların spind cell'lerden ibaret olduğunu tesbit etmiştir.

7 — UTERUS PERFORASYONU : 1/2500 oranında rastlanmaktadır. Kliniğimizde bir vak'a yayınlanmıştır. (4) Perforasyon vukuunda, intraperitoneal kanama, ve peritonit erken komplikasyonlar, intestinal obstrüksiyon geç komplikasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

VAGİNAL AKINTI : Vak'aların büyük kısmında vaginal akıntıda artma meydana gelir. Hipertrofik endocervicit ve ektropion meydana gelebilir. Akıntı mevcutsa, trikomonas ve kanseri ekarte etmek için, sitolojik çalışmalar mutlaka yapılmalıdır.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Nüfus Plânlaması Genel Müdürlüğünün bir açıklamasında, 1972 yılında, sabit klinikler serbest nisaiye mütehassısları, gezici ekipler olmak üzere, toplam olarak 43.121 kadına rahim içi araç (RİA), uygulaması yapıldı. Ancak bu uygulamaların 3096 tanesinin çeşitli komplikasyonlar nedeniyle çıkarıldığı bildirilmektedir.

Şimdiye kadar, İUKA'ların kanser yaptığı konusunda, herhangi bir neşriyata rastlanmamıştır.

SONUÇ

Bu gün için Kontraseption amacıyla oral hormonal tabletler, İntra uterin kontraseptif araçlar ve spermisit etkili kısa ve lokal tesirli vaginal kontraseptifler kullanılmaktadır. Ancak kontraseptiflerin istenilen amaca hizmetleri yanında mevcut yan tesirleri de küçümsemeyecek kadar fazladır.

İUKA taşıyanlarda araca rağmen gebeliklerin meydana geliş hastalar için endişe verici olmaktadır. Ayrıca dış gebelik oranının

azalması fikri de kesin değildir. Over gebeliklerinin de arttığını bildiren literatür mevcuttur. İUKA'ların endometriumda meydana getirdikleri şimik iltihabi reaksiyon zamanla kronikleşmekte ve endometrit husulüne sebep olmaktadır. Vak'amızda da hal böyledir. Endometrit sadece cavum uteri'de lokalize olarak kalmamakta, zamanla adnexit, parametrit, pelviperitonit gibi ciddi komplikasyonların oluşmasında odak teşkil etmektedir. İUKA'lar oral kontraseptifler kadar olmamakla beraber endometriumda bazı patolojik oluşumların gelişmesinde rol oynamaktadırlar. Polipoit hiperplazik gelişme, kistik glandüler hiperplazi İUKA kullananlarda daha fazla görülmektedir.

Netice olarak şunu söyleyebiliriz ki, İUKA ların tesirleri hem güven verici değil, hem de meydana getirdiği komplikasyonları küçümsemeyecek kadar çok ve tehlikelidir. İdeal bir kontraseptif henüz yoktur. Ancak spermisit etkili, kısa ve lokal tesirli, vaginal kontraseptiflerin kullanılması daha uygun görülmektedir.

ÖZET

A. Ü. Tıp Fakültesi Kadın-Doğum Kliniğinde, tesbit edilen, 9 sene süre ile, İntra-Uterin-Kontraseptif araç taşıyan bir vak'a takdim edildi. Bu münasebetle, ilgili literatür gözden geçirildi. İntra-Uterin-Kontraseptif araçların, etki tarzları ve meydana getirdiği çeşitli komplikasyonlar tartışıldı. Netice olarak, spermisit etkili, kısa ve lokal tesirli vaginal kontraseptiflerin geliştirilmesi ve kullanılması'nın daha uygun olduğu kanaati belirtildi.

SUMMARY

(Contraceptive Intrauterine Devices)

In the department of Gynecology and Obstetrics, Ankara University School of Medicine, a case which had a Intrauterine Device for nine years, has been reported. For this reason, the literature interested with this subject had been reviewed.

The effect of Contraceptive Intrauterine Devices and their complications had been discussed. We came to the conclusion. that, it is proper to develop and to use vaginal contraceptiver, which have brief and lokal spermicide effects.

LİTERATÜR

- 1 — BAYÇU, T. : İntrauterin kontraseptif araç uygulamasından sonra görülen menometrorajiler. A. Ü. Tıp Fak. Mec. XXII, I, 96, 1969.
- 2 — CORFMAN, P. A. : Biologic effect of (IUCD), Ame. Jour. of Obst. and Gynec. S. : 448, 1968.
- 3 — ÇANGA, Ş., YAVUZ H., ALAYBEYOĞLU, T. : Kontraseptif olarak spiral tatbik edilen bir vakada tesbit edilen dış gebelik. A. Ü. Tıp Fak. Mec. vol : XX, 18, 1967.
- 4 — ÇANGA, Ş., YAVUZ, H. : Kontraseptif olarak spiral tatbik edilen vakalarda seyrek görülen komplikasyonlar. A. Ü. Tıp Fak. Mec. vol : XX, 262, 1967.
- 5 — GUTMACHER, F. J. : Reproduction Fertil. 10 (1965) 115.
- 6 — KANADIKIRIK, F. : İntira uterin araç ve oral kontraneptislerin araştırılması (Cihitas tezi 1972)
- 7 — KLEINMANN, R. L. : Intra-Uterine Contraception International Planned Parathod Federation London 1968. Herg.
- 8 — LEE, C. H. : Endometrium pattern for IUCD users. Ame. Jour. or Obst. and Gynec. 236, 1967.
- 9 — MASTROIANI, L. : Mechanizm of IUCD in primate, Ex. Med. Found İCS. 86, 1964.
- 10 — MOYER, D. L. : Studies of Endometrium inpatients using IUCD. İCC. Ex. Med. Found 86, 159, 1964.
- 11 — PERKIN, G. W. : Uterus içi araçlar, Tıpta yenilikler, S : 9, 1967.
- 12 — REYNIK, V. J., SEDLIS, A. : Endometrial leucocytes in patients using intrauterin contraceptive. Amer. Jour. and Gynec. 108, S. : 1209, 1970.
- 13 — ROWLAND, C. T. : Severe peritonitis complications and intrauterin contraceptive device. Ame. Jour. Obst. and Gynec. 110 S. : 786, 1971.
- 14 — ROZIN, S. : Endometrial histology and clinical symptoms following prolonged retention of IUCD. Amer. Jour. Obst. and Gynec. 97, S. : 868, 1967.
- 15 — SAMOUR, B. M. : Combined histologic and cytologic study of intrauterine contraception. Ame. Jour. of Obst. and Gynec. 98, S. : 946, 1967.
- 16 — SEGAL, S. J. A. L. : Sautham und K. D. Shafer, Intra-Uterine contraception, 1965, Berichte der 2. Internationalen Koufreuz über intrauterine kontraseptif Gerate 1964 New York.

- 17 — STAMM, H. : Geburtsh. und Frauenheilkunde. 26 (1968) 8.
- 18 — STONE, M., SEDLIS, H., HALL, A., CHABON, I. : Effects of intrauterine stainless steel ring on endometrial structure and function. Ame. Journ. of Obst. and Gynec. 93, 1031, 1965.
- 19 — TAMADA, T. : Endometrial histology associated with an IUCD. Amer. Journ. of Obst. Gynec. 28, 811, 1967.
- 20 — WALLACH, C. R., RASHBAUM, K. W. : Immediate post partum insertion of a new intrauterine contraceptive devices. Ame. Journ. of Obst. and Gynec. 109, 1003, 1971.
- 21 — WILLSON, J. R. : The effect of IUCD on histologic pattern of endometrium. Amer. Journ. of Obst. and Gynec. 94, 802, 1965.
- 22 — WYNN, R. M. : Seince 156 (1967) 1508.

(Mecmuaya geldiği tarih 27 Nisan 1975)